

s tem v pripoved. Leta 2005 je za založbo Mladinska knjiga ilustrirala *Pepelko*, kjer v celoviti zasnovi med drugim velja izpostaviti barvni koncept: s sivinami in živimi barvnimi toni je zasnovala svojevrstno atmosfero. Inovativnost veje tudi iz slikanic *Čmrlj in piščalka* in *Drobtine iz mišje doline* Anje Štefan. V Drobotinah je s prstnimi odtisi zgradila like in kompozicijsko preiščene postavitve, v katere je ulovila ritem pesmi.

Velik odziv so dosegala tudi njena konceptualna družbeno odzivna dela za odrasle. Kot kritična opazovalka političnega dogajanja in družbenih odnosov je za osnovni gradnik uporabila univerzalno črtno kodo ter ustvarila izjemen cikel kritike kapitalističnega sveta.

Alenka Sottler se je z ilustracijo močno zasidrala v strokovni in splošni javnosti doma in v tujini, kjer je s svojimi deli ustvarila široko prepoznavnost ter z izvirnimi pristopi in tehnikami obogatila knjižno krajino in izkušnjo branja ilustriranih knjig.

Nagrade so bile podeljene 8. junija na slovesni prireditvi v Gostilni pri Koširju v Ljubljani.

(Vir: <https://www.mladinska-knjiga.si/okupini/knjizne-nagrade/levstikova-nagrada>)

1000 UND 1 BUCH 2020

Avstrijska strokovna revija (1000 in 1 knjiga), ki objavlja strokovne prispevke o mladinski književnosti in posveča pozornost predstavitvi knjig za otroke, mladostnike in mlade odrasle ter strokovnih knjig o mladinski književnosti tako z domačega kot tudi mednarodnega področja, obravnava v **prvi številki** iz leta 2020 knjige, v katerih ima ključno vlogo človeško telo.

Manuela Kalbermatten v prispevku *Dein Körper sei Prothese* (Tvoje telo – proteza) obravnava nekaj knjig, v katerih so s pomočjo najnaprednejših tehnologij nadomeščeni deli telesa in vzpostavljeno delovanje vseh funkcij. Fantastika, ki ne pozna meja, lahko navdušuje, a tudi ne izbriše želje po prejšnjem stanju telesa.

Ni lahko, če nisi v pravem telesu, ni lahko to razumeti in sprejeti. Nadine Bieker predstavi v prispevku *Vorzeichenfehler* (Napačni znak) nekaj knjig za mladostnike, v katerih nastopajo trans* figure.

Heidi Lexe nas v prispevku *Verletzte, Verirrte und Geheilte* (Poškodovan, izgubljen in ozdravljen) seznanja z otroškimi literarnimi liki, ki se srečajo s telesno poškodovanimi ljudmi. Tudi obisk v bolnici je zanje novo doživetje in spoznanje, še zlasti, če zaidejo in na dolgih hodnikih za številnimi vrati bolniških sob vidijo tamkajšnje paciente.

Telo posameznika je lahko drugačno od teles vrstnikov, lahko je na primer veliko večje, lahko ga deli s siamsko dvojčico, je na pogled nepriljavno. Iris Schäfer v prispevku *Der fremde Körper* (Tuje telo) analizira nekaj knjig, v katerih se morajo mladi junaki spoprijeti z drugačnostjo svojega telesa in najti rešitev, da se enakovredno vključijo med vrstnike.

Likovna upodobitev telesa v gibanju je izziv, s katerim se spopadajo različni ilustratorji na različne načine. Silke Rabus v prispevku *Körper in Bewegung* (Telo v gibanju) opiše nekaj načinov, kako ustvarijo vtis letenja, boja, padanja, skratka telesa v gibanju ilustratorke Marie Dorléans, Helga Bansch, Nele Brönnner, Christa Unzner in ilustrator Shaun Tan.

Jana Sommeregger je v prispevku *Ready for red and Shameless* (Pripravljeni na kri in brezsravnost) kritična do premajhnega števila knjig, ki bi mlade seznanjale z dekliskim telesom,

predvsem z dekliskimi spolnimi organi. Opozori na nekaj knjig, ki z besedo, brez zavajajočih besednih prispodob, s fotografijo in z ilustracijo obravnavajo to tematiko.

V prispevku *Eiszeit im Literaturunterricht?* (Ledena doba v pouku književnosti?) Daniela A. Frickel in Alexandra L. Zepter, ki strokovno spremljata pouk književnosti, poudarjata pomembno vlogo literature pri razvoju spoznavnega, estetskega in tudi čustvenega področja.

Hans ten Doornkaat dodaja v prispevku *Über die Zugänglichkeit von Illustration und die Hermetik von Kunst* (O dostopnosti ilustracije in hermetičnosti umetnosti) nekaj misli in pojasnil k svojemu razmišljanju o odnosu med knjižno ilustracijo in umetnostjo v prispevku, ki je bil objavljen v reviji leta 2019 (št. 2).

Med knjižnimi recenzijami je več knjig, ki se vsebinsko navezujejo na telo posameznika (prispevki Franza Lettnerja, Michaela Schmitta in Nilsa Mohra).

Virus, ki je ogrozil in spremenil življenje po vsem svetu, je posegel tudi na področja ustvarjanja, izdajanja in posredovanja knjig. Kot piše Franz Lettner v uvodniku te številke, se v redakciji dogovorijo že jeseni za teme naslednjega leta. Tema **druge številke**, gozd v literaturi za otroke in mladostnike, je v času epidemije sovpadla z realno željo in potrebo ljudi po pohodih v naravo, v gozd. V reviji so zbrani prispevki, ki opisujejo zgodbe, v katerih so mladi povezani z gozdom, in prispevki, katerih avtorji opisujejo svoj odnos do gozda.

Ela Wildberger je za svoj prispevek *Habt ihr schon von dem Wald gehört?* (Ste že slišali za gozd?) zbrala nekaj knjig, v katerih so opisana otroška doživljanja gozda. V svoji domišljiji si ustvarijo gozd lahko tudi sredi mesta, vanj kot vzporedni svet lahko vstopijo kar skozi vrata omare v sobi, gozd je zanje lahko prostor, kjer prežijo nanje nevarnosti, gozd je lahko tudi kraj čudovitih

doživetij in lahko je kraj, kjer dejansko živijo.

Anna Stemmann v prispevku *Auf dem Holzweg* (Na napačni poti) opiše nekaj knjig, v katerih so se mladostniki, dekleta ali pa fantje, iz različnih razlogov izgubili v gozdu in tudi sicer v življenju. Pri iskanju poti, ki jih bo popeljala iz labirintov gozda, spoznavajo tudi sami sebe in pravo pot za njih same.

O gozdu, njegovem pomenu, lepotah, raznovrstnosti in dragocenosti je nanižal nekaj svojih misli gozdarski inženir Christian Lackner v pogovoru *Im Wald sind alle gleich* (V gozdu so vsi enaki). Njegovo delo v Zveznem raziskovalnem centru za gozd (Bundesforschungszentrum für Wald) je tudi posredovanje rezultatov raziskav javnosti. V centru se povezujejo tudi s šolami, za katere so pripravili učno gradivo na temo gozda. Načrtujejo tudi skupni projekt na temo biodiverziteta.

O deklicah (*Trishi*, deklici Stephana Kinga, in *Ronji* Astrid Lindgren), ki doživljata gozd tudi z njegove neprijetne strani, piše Manuela Kalbermatten v kratkem prispevku *Der belebte Wald* (Živahen gozd).

V prispevku *Es hätte alles so schön sein können* (Vse bi bilo lahko tako lepo) nas Heidi Lexe opozori na hibridno zvrst nove inscenacije pravljičnega gozda v literarnih delih.

Pisateljica Susan Kreller je v svojem prispevku v obliki pesmi *Mitnichten aus dem Wienerwald* (Niti najmanj iz Dunajskega gozda) malce nenavadno opisala svoj odnos do znamenitega Dunajskega gozda.

Pisatelj Hannes Wirlingerje v prispevku *Der verbotene Wald* (Prepovedani gozd) opiše svojo otroško izkušnjo z vstopom v gozd, v katerega je bilo sicer prepovedano stopiti.

Med ocenjevanimi knjigami s tematiko gozda je knjiga Linde Wolfsgruber *Die kleine Waldfibel* (Mali abecednik

o gozdu) iz leta 2020, ki je po mnenju Marlene Zöhrer avtoričin lep poklon gozdu, kar utemeljuje v prispevku *Liebeserklärung* (Ljubezenska izjava).

Julia Krokoszinski je za prispevek *Im Räuberwald* (V razbojniškem gozdu) poiskala nekaj literarnih ropark, katerih življenje je bilo povezano z gozdom. Sonja Lojdl posveti pozornost nekaterim zgodbam, katerih prizorišče je fantastičen gozd. Caroline Roeder opozori na časopisje, na pravi gozd listov, ki so nepogrešljiv vir informacij. Časniki so tudi pogosti rekvizit v literarnih zgodbah, posebno detektivskih. Pisateljica Melanie Laibl je prepričana, da je na svetu vse skupaj en sam gozd.

Andrea Kromoser je poiskala nekaj knjig o gozdovih, kjer najdemo gobe, ki jih je dobro poznati in ki so tudi slastni kulinarični priboljški.

O gozdu, ki je kraj drugih, grozljivih in zlobnih bitij, piše Silke Rabus. Tak gozd je v prisposobi lahko tudi mesto, kot npr. v knjigi Aarona Frischa in Roberta Innocentija *The Girl in Red*.

Alexander Pommer zasleduje vlogo in pomen naravnega okolja v distopičnih romanih za mladostnike, kjer mesto navadno predstavlja kraj brezizhodnosti, narava, gozd pa kraj reševanja problemov, kar je povezano tudi s preživetjem.

Claudia Sackl opozori, da zgodbe iz deževnega gozda niso le zgodbe, ki idealizirajo življenje avtohtonih prebivalcev in mitologijo, ampak so tudi zgodbe o prekomernem krčenju gozdov, o gverili, o narkokartelih, o ljudeh iz gozda, v katerem se marsikaj dogaja.

Kathrin Wexberg so zanimale omembe gozda ali pa dreves v stari in novi zavezi.

Peter Rinnerthaler opiše nekaj različnih upodobitev gozda, v katerih ilustratorji gojijo igro svetlobe in sence, ali pregledne, minimalne upodobitve gozda, tako da izstopajo liki, ali upodobijo slikanico iskalnico.

Klaus Nowak navaja nekaj knjig o izdelovanju predmetov iz lesa.

Marlene Zöhrer v svojem prispevku resno opozarja na to, da moramo rešiti in zaščititi gozdove.

Sledijo predstavitve knjig, ki so bile nagrajene z avstrijsko nagrado za mladinsko književnost 2020 – Österreichischer Kinder- und Jugendbuchpreis 2020:

Wirlinger Hannes: *Der Vogelschorsch*. Ilustr. Ulrike Möltgen. Berlin: Jacoby & Stuart 2019. O knjigi za mlade od 14. leta starosti dalje, ki opisuje razpad družine, piše Heidi Lexe.

Leitl Leonora: *Einmal wirst du ...* Innsbruck/Wien: Tyrolia 2019. O knjigi (namenjeni otrokom od 8. leta starosti), ki je vprašalnik o bodočnosti, piše Franz Lettner.

Ofner Agnes: *Nicht so das Bilderbuchmädchen*. Wien: Jungbrunnen 2019. O romanu s transspolno tematiko, namenjenem mladim od 12. leta starosti dalje, piše Manuela Kalbermatten.

Angel Frauke & Julia Dürr: *Disco*. O slikanici, namenjeni otrokom od 4. leta starosti dalje, s svojim pogledom in še posebno pozornostjo do ilustracij, zlasti dreves, z namigom na homoseksualnost med rastlinstvom, piše Peter Rinnerthaler.

V tej številki je predstavljena Meg Rosoff, pisateljica iz ZDA, ki živi v Angliji. Pisateljica je prejemnica najuglednejših nagrad v ZDA in Veliki Britaniji ter švedske nagrade Astrid Lindgren Memorial Award 2016. Zaslovela je s svojim romanom *How I live now*, ki je izšel leta 2004 in ki je doživel tudi filmsko priredbo. Pogovor s pisateljico je zabeležila Antje Ehmman. Franz Lettner je napisal nekaj misli še o drugih knjigah Meg Rosoff. Brigitte Jakobeit, prevajalka knjig Meg Rosoff v nemški jezik, pa je napisala prispevek o sodelovanju s to ugledno pisateljico.

Med predstavitvami novih knjig za otroke in mladino je tudi knjiga avstrij-

skega pisatelja Heinza Janischa in slovenske ilustratorke Maje Kastelic *Hans Christian Andersen. Die Reise seines Lebens*, ki jo je leta 2020 izdala založba Nord-Süd iz Züricha. Z naslovom *Pravljичno potovanje Hansa Christiana Andersena* je knjigo v prevodu Neže Božič izdala založba Mladinska knjiga leta 2021.

Prispevki **tretje številke** so ubrani na temo »skoraj odrasli«. V knjigah se mladi srečujejo z vprašanji o svoji prihodnosti, preko svojih bližnjih opazujejo in spoznavajo svet odraslih v raznih oblikah, od smešnih do bridkih.

O adolescenčnem romanu po letu 2000 piše Anna Stemmann. V prispevku *Dysfunktionale Familien und hadernde Figuren* (Disfunkcionalne družine in prepirljivi liki) navaja knjige, v katerih mladostniki, prizadeti zaradi disfunkcionalnih staršev, razmišljajo o sebi in svojem položaju in se skušajo izkoptati iz slabe situacije.

V skoraj vsaki družini je stric, ki je poseben in malce nenavaden, a ko pride, so ga vsi veseli. Nekaj mladinskih knjig, v katerih se pojavijo taki strici, opiše Klaus Nowak.

Heidi Lexe namenja svoj prispevek *Nochmal!* (Ponovno!) serijam v knjigah in drugih medijih. Kot odraščajo liki v serijah, odraščajo tudi bralci, poslušalci in gledalci serij. Dober primer za to je serija Harry Potter.

Med odraslimi liki v literaturi za otroke so, kot piše Franz Lettner, izjemno pomembne osnovnošolske učiteljice, ki so v večini primerov prijazni in topli literarni liki, je pa seveda tudi nekaj izjem, ki otroke celo ustrahujejo.

Tudi mentorji v nerealistični mladinski literaturi so zelo pomembni, saj pomagajo mladim, da v neznanu situaciji znajdejo, piše Sonja Loidl.

Peter Rinnerthaler predstavlja nekaj slikanic, v katerih se otroci srečujejo s starimi starši, ki živijo v domovih za starejše, nekateri so zmedeni ali celo dementni.

Julia Boog-Kaminski v prispevku *Der Code des Erwachsenwerdens* (Koda do odraslosti) podrobno analizira knjigo *The Space We're In* britanske pisateljice Katye Balen, tudi soustanoviteljice Mainspring Arts, institucije za nevrodiveziteteto. Knjiga je v Nemčiji izšla pod naslovom *Mein Bruder und ich und das ganze Universum*. Opisuje desetletnega Franka, ki odrašča v družini z avtističnim mlajšim bratom Maksom. Pogreša ljubezen staršev, ki vso pozornost posvečata Maksu. Marsičemu se mora odpovedati, da ne vznemiri brata. Najhujši udarec pa je mamina smrt, ki ne zaznamuje le Franka, ampak tudi očeta in brata Maksa, a jih tudi poveže.

Lena Hoffmann v prispevku *Crossover? Mehrfachadressiert!* (Crossover? Večkrat naslovljeno!) razčiščuje izraz crossover za knjige, ki so namenjene istočasno otrokom in odraslim, ob primeru knjige Markusa Zusaka *The Book Thief* (*Kradljivka knjig*).

Otroci spoznavajo, da je del odraslosti tudi vez staršev z novim partnerjem. Franz Lettner opiše nekaj knjig, v katerih nastopi mamin »ta novič«, Ela Wildberger pa knjigo Holly Goldberg Sloan in Meg Wolitzer *To Night Owl From Dogfish* (v nemškem prevodu: *An Nachteule von Sternhai*), ki govori o očetovem »ta novem«.

Kako otroci vidijo ljudi, okolje in svet iz svoje perspektive in kako to upodobijo ilustratorji, piše in na izbranih slikanicah prikaže Peter Rinnerthaler v prispevku *Die Welt von unten* (Svet od spodaj).

Tema **četrte številke** je povezana z vprašanjem »zakaj«. Strokovni sodelavci revije pišejo o poučnih knjigah za mlade, kaj vse zanima današnje otroke in v katerih knjigah dobijo odgovore na svoje zakaje.

Ulrike Schrimpf v prispevku *Wie kann man mit Kindern philosophieren?* (Kako lahko filozofiramo z otroki?) piše o knjigah, ki v tekstu in sliki postavljajo

filozofska vprašanja o življenju, enakosti in različnosti, o naravi, prihodnosti, izključevanju in žaljenju, o dobrem in slabem, vrednem in nevrednem.

Kam gre človek po smrti? Anna Winkler-Benders v prispevku *Wie lautet die Antwort auf die Grosse Frage?* (Kako se glasi odgovor na Veliko vprašanje?) opiše nekaj knjig, ki nakažejo različne možnosti. Onostranstvo je lahko zamišljeno kot realen otok, do katerega nas pripelje ladja in tam ostanemo za zmeraj, onostranstvo je lahko namišljen prostor nekje na neskončnem nebu ali pa je kraljestvo smrti nekje onstran morja.

Ilustrator in pisatelj Vitali Konstantinov, avtor številnih knjig in poučnega stripa *Es steht geschrieben. Von der Keilschrift zum Emoji* (Napisano je. Od klinopisa do emojijev), je za revijo narisal zanimivo zbirko znakov vprašaj, ki so se pojavljali v različnih pisavah od preteklosti do danes. Več o avtorju je napisal Franz Lettner v prispevku *Frage? Zeichen!* (Vprašanje? Znak!).

Peter Rinnerthaler v prispevku *Maps? M.U.Z.I.K.? Mizielińscy?* (Zemljevidi? Glasba? Mizielińscy?) predstavlja Aleksandro Mizielińsko in Daniela Mizielińskega, poljska avtorja poučnih knjig za otroke.

Hans ten Doornkaat, švicarski založniški strokovnjak za slikaniški program poudari v intervjuju s samim seboj *Was mich so noch niemand fragte* (Kar me ni še nihče vprašal) pomen poučnih slikanic za otroke, še posebej, če jih spodbudijo k temu, da tudi sami kaj naredijo.

Nemška pisateljica Tamara Bach je za svoj prispevek *Fragezeichen* (Vprašaj) napisala številna vsakdanja vprašanja, ki se ji porajajo. Iskanje odgovorov je prepustila bralcem.

Svoja mnenje o tem, kakšne naj bi bile poučne knjige za otroke in mladino, je podalo nekaj strokovnjakov, ki proučujejo to področje. Za Renate Grubert mora dobra poučna knjiga izpolnjevati tri kriterije, in sicer pravilnost podatkov, upoštevanje predznanja ciljne skupine in originalnost. Heike Elisabeth Jüngst daje poudarek starostni stopnji primernemu strokovnemu izrazoslovju. Za Marlene Zöhner je pri poučni mladinski knjigi poleg dobre teme, dobre naslovnice, ki vzbudi zanimanje, dobrega teksta z ilustracijami in fotografijami ali z obojim, pomembna še pravilna odločitev za knjigo v celoti (od velikosti, formata, materiala, tipa pisave in še kaj). Manuela Kalbermatten neko področje raje spoznava v obliki pripovedi. Heike Byn pa s predstavitvijo svojih petih najljubših poučnih knjig za otroke pokaže svoj odnos do dobre poučne knjige. Kakšne poučne knjige so dobrodošle pri založbi Moritz v Frankfurtu na Majni, pove Markus Weber.

V vseh štirih zvezkih iz leta 2020 je veliko število recenzij novejših knjig za otroke in mladino. Pri izboru knjig za predstavitev in presojo so upošteevane tudi knjige, ki se tematsko navezujejo na osrednjo temo posamezne številke.

Tanja Pogačar